Klassijuhatajale · Lühisekkumine L4

Kõigepealt mina, siis tehisaru

Valdkond	Klass	Aeg	Tegevuse liik
Digikäitumine	6.–12. klass	10 min	Võrdlus ja katse

Harjutatav oskus	Vahendid
Iseseisev mõtlemine enne AI kasutamist ja AI vastuse hindamine	tööleht (1 igale õpilasele), õpetaja arvuti ja ekraan

Kasuta, kui: Helge digikäitumise testi väidete vaates on madal skoor alltoodud küsimustel.

Helge küsimused: Pöördun AI poole kohe, kui mingi ülesande saan. Usaldan AI vastuseid ilma neid kontrollimata.

Tegevuse eesmärk

Õpilased lahendavad mõne kooliülesande enne ise ja võrdlevad seejärel oma arutluskäiku AI vastusega. Nad märkavad, mida AI eeldas, mida ta ei teadnud ja kas sama küsimus annab kaks korda sama vastuse. Iga õpilane sõnastab oma „Kõigepealt mina“ reegli.

Vii läbi tegevus

Aeg	Samm	Õpetaja ütleb või teeb
Enne tundi	**Ettevalmistus**	Vali töölehelt üks küsimus. Küsi seda AI-lt kaks korda, iga kord uues vestluses, ja jäta mõlemad vastused ekraanile näitamiseks.
0–1 min	**Sissejuhatus**	„Täna võrdleme sinu aju ja tehisaru. Reegel on lihtne: kõigepealt mina, siis AI.“
1–5 min	**Ise ja paaris**	Õpilased hindavad vastust 2 minutit üksi ja kirjutavad arvutuse sammud. Seejärel võrdlevad paaris 2 minutit. Õiget vastust ei ole, oluline on arutluskäik.
5–7 min	**AI vastus**	Näita ekraanil AI kaht vastust. Õpilased kirjutavad need töölehele.
7–9 min	**Võrdlus**	Õpilased täidavad võrdlustabeli. Küsi: „Mida AI eeldas? Mida ta meie kohta ei teadnud?“

Aeg	Samm	Õpetaja ütleb või teeb
9–10 min	**Minu reegel**	Iga õpilane kirjutab oma reegli: mida ta teeb ise enne, kui AI-lt küsib.

Saab kohandada

- **Telefonivaba kool:** Tegevus ei vaja õpilaste telefone, AI-d kasutab ainult õpetaja.
- **Lihtsustatud versioon (sh eritoe vajadusel):** Vali lihtsaim küsimus ja täida ainult hinnang ja võrdlustabel.
- **Keerukam versioon:** Õpilased kirjutavad AI-le juhise, mis paneb AI küsima, mitte vastama, ja võrdlevad tulemust.

Kui tund läheb teisiti

- Kui AI vastus kattub õpilaste omaga: küsi, kuidas seda kontrollida ilma AI-ta. Ka õige vastus vajab kontrolli.
- Kui õpilased kardavad vale vastust: hinnanguülesandel ei ole üht õiget vastust, hinnatakse arutluskäiku.
- Kui tekib vaidlus, kas AI kasutamine on petmine: viita kooli AI-kokkulepetele. Tänane küsimus on, kes mõtleb.

Julgusta arutelu

Kogemuse üle: Mis tunne oli enne ise mõelda?

Strateegiad: Kuidas AI vastust kontrollida?

Ülekanne igapäevaellu: Millise kodutööga proovid reeglit sel nädalal?

Kodus ja pärast tundi

Õpilane proovib reeglit ühe kodutööga: 10 minutit ise, siis AI.

Pea meeles: Sage AI-kasutus on uuringus seotud nõrgema kriitilise mõtlemisega. See on seos, mitte tõestatud põhjus.

Kõigepealt mina, siis tehisaru

Kes mõtleb: sina või AI?

Keelemudel paneb vastuse kokku, ennustades kõige tõenäolisemaid järgmisi sõnu. Vastus võib kõlada kindlalt ka siis, kui see on vale. Uuringus, kus osales 666 inimest, oli sage AI-kasutus seotud nõrgema kriitilise mõtlemisega, eriti noorematel. AI-st on kõige rohkem kasu siis, kui oled enne ise mõelnud.

1. Kõigepealt mina

Õpetaja valib ühe küsimuse. Märgi see ringiga. Hinda vastust ilma telefoni ja AI-ta.

	Küsimus
○	Mitu korda lööb sinu süda ühe koolipäeva jooksul?
○	Mitu tundi oled sa koolitundides kogu põhikooli jooksul?
○	Mitu liitrit vett joob meie klass kokku ühe õppeaasta jooksul?

Minu hinnang	
Kuidas ma arvutasin? (sammud)	
Kui kindel ma olen? (1–5)	
Pinginaabri hinnang	

2. AI vastus

AI vastus, 1. kord	
AI vastus, 2. kord	

3. Võrdlus

	Jah	Osaliselt	Ei
AI vastus oli minu omaga sarnane	○	○	○
AI tegi eeldusi, mida mina ei teinud	○	○	○
AI ei teadnud midagi, mida mina teadsin	○	○	○
AI andis kahel korral erineva vastuse	○	○	○
Oskan AI vastust ise kontrollida	○	○	○

4. Minu reegel

Enne kui küsin AI-lt, teen ise …	
AI-d kasutan selleks, et …	

> AI on hea abiline, kui ta toetab sinu mõtlemist: palu tal esitada sulle küsimusi, selgitada või kontrollida sinu lahendust.

> Kui tunned, et ilma AI-ta ei saa koolitöödega enam hakkama, räägi klassijuhataja või tugispetsialistiga.